

5. LA DIVERSITAT CULTURAL A LES ESCOLES

Comissionada d'Immigració, Interculturalitat i Diversitat

Lola López Fernández

Directora de Serveis de Drets de Ciutadania i Diversitat

Aida Guillén

Redacció i maquetació

D-CAS (Col·lectiu d'Analistes Socials)

Raquel Moreno

Sarai Samper

Col·laboradors i fonts (segons ordre alfabètic)

Xavier Bonal (Professor de la UAB)

Programa BCN Interculturalitat

Estratègia BCN Antirumors

Direcció de Serveis de Drets de Ciutadania i Immigració

Àrea de Drets de Ciutadania, Participació i Transparència

Ajuntament de Barcelona

Passeig de Sant Joan, 75, primera planta

08009 Barcelona

Tel.: 93 256 46 29

interculturalitat@bcn.cat

www.interculturalitat.cat

www.bcnantirumors.cat

EXPOSICIÓ DELS RUMORS

FAN BAIXAR EL NIVELL DE LES ESCOLES

"La cosa funciona així: "X té un problema" > "X trasllada el seu problema a Y" > "Y té un problema". Un sudamericà té un problema al seu país d'origen, un sudamericà ve a Catalunya (i adquireix l'estatus d'immigrant), aleshores els catalans tenim un problema que abans no teníem, però que ara ens cal solucionar. Si no el solucionem, som uns insolidaris, uns dolents i uns racistes"¹

"Em sembla que es vol fer veure que els immigrants aprenen poc per que tenim un mal sistema jo crec que es al revés; que tenim un mal sistema per els nostres alumnes per que hem d'atendre als immigrants; el sistema d'aquest país ha de ser bo per els nostres alumnes i el sistema bo per els immigrants ha de ser el del seu país. No es de rebut que els nostres alumnes vagin endarrerits i pateixin el sistema per culpa dels immigrants."²

PITJOR RENDIMENT ACADÈMIC

CONTRA MÉS PITJOR

"Aquests que diguin el que vulguin però jo al meu fill no el porto a l'escola del barri. Crec que ni ells ho farien. La teoria està molt bé però quan és el teu fill la cosa canvia. Jo la teoria la tinc assumida però l'escola del barri té més de 50% de nens immigrants i l'educació i futur del meu fill té més importància que els discursos benintencionats, per molt que m'agradin."³

"En mi barrio hay escuelas que son auténticos gueto. Está la de los gitanos y la de los inmigrantes. Y los de aquí todos a pagar la privada a mí eso no me parece justo"⁵

"Ni catalán ni castellano, urdu se habla en las escuelas del Raval. No me jodas, eso no se aguanta por ningún lado. Si quieren mejorar los resultados de estas escuelas que pongan a los profes también pakistaníes. Si al final, el único extranjero en esa aula es el maestro"⁴

¹ Comentari d'un lector de l'article "Rigau atribueix l'estancament dels resultats de l'informe PISA a Catalunya a la diversitat d'alumnat" publicat a ara.cat el 06/12/2013

² Comentari d'un lector de l'article "El fracàs escolar es concentra en guetos de la classe baixa" publicat a El Punt avui el 26.10.2011

³ Comentari d'un lector a l'article "L'escola gueto perjudica l'immigrant" publicat a La Vanguardia el 26/10/2011

⁴ Comentari d'un lector a l'article "L'escola gueto perjudica l'immigrant" publicat a La Vanguardia el 26/10/2011

⁵ Comentari d'un lector de l'article "El fracàs escolar es concentra en guetos de la classe baixa" publicat a El Punt avui el 26.10.2011

**NO
SIMPLIQUEN A
LES ESCOLES**

“Si realmente quisieran integrarse utilizarían todos los medios que España les ha puesto a su disposición, las asociaciones de padres son una forma de ello y no me diga que las desconocen porque para las ayudas se las saben de memoria. El nivel de España en estudios era sin ser de los mejores, bien valorado y ecuánime...”⁶

“Yo soy maestra en una escuela y me las veo y me las deseo para que vengan a hablar conmigo. Así van luego los chavales, sólo piensan que en que cumplan los 14 para empezar a trabajar.”⁷

“Lo peor de todo es que estos luego están en las escuelas con nuestros hijos. Las bandas latinas están llenas de jóvenes de aquí que han sido captados y atraídos por estas perlas. Son jóvenes que están todo el día en la calle, esperando para trapichear o hacer algo peor.”⁸

**SÓN UNA MALA
INFLUÈNCIA
PELS ALTRES**

⁶ Comentari d'una lectora a “Fapac ve “inadecuado” que Rigau culpe a los alumnos de los resultados Pisa” Article publicat el dia 5/12/2013 a La Vanguardia

⁷ Comentari d'un lector a “Fracàs escolar i immigració”. Article publicat el dia 12/05/2011 a El Periódico

⁸ Comentari d'un lector a “Una pelea entre bandas latinas en Madrid acaba con 26 detenidos” Article publicat a l'edició digital de La Vanguardia” el dia 16.10.13

LA CONTRARGUMENTACIÓ

L'arribada d'infants estrangers ha fet empitjorar el nostre sistema educatiu

L'augment o disminució dels alumnes en el sistema educatiu, s'explica fonamentalment per l'evolució de dos factors, la taxa de natalitat (els infants que neixen) i els fluxos migratoris (els infants que arriben d'altres territoris). En els últims deu anys, Catalunya ha vist fortament alterada la tendència d'ambdós factors i ha esdevingut una de les zones geogràfiques europees amb una taxa més alta de creixement demogràfic. La taxa de natalitat s'ha vist incrementada el 13% en els últims deu anys. Però el canvi de tendència més accentuat ha estat

No podem negar que l'augment del nombre d'alumnat i la major heterogeneïtat de les aules són reptes importants als que les polítiques educatives han de fer front. És responsabilitat del sistema educatiu proveir dels recursos necessaris a les escoles per garantir una educació de qualitat que faciliti la inclusió efectiva de tot l'alumnat.

el de la taxa d'immigració, que superava la mitjana espanyola en 6 punts percentuals l'any 2011. Les implicacions de l'evolució de la població són clares per a les polítiques educatives d'un país, ja que exigeix del sistema respostes adequades mitjançant la provisió dels recursos humans, materials i educatius necessaris. Així mateix, el creixement de la població estrangera en edat escolar esdevé un repte afegit a les polítiques de gestió i de provisió del sistema, en la mesura que requereix respostes específiques i diferenciades que promoguin la inclusió efectiva dels estudiants nousinguts. (Albaigés i Ferrer-Esteban, 2012)

Com a tendència general, Catalunya registra un augment de l'alumnat estranger més accentuat que el conjunt de l'Estat espanyol. Aquest increment s'observa en totes les etapes del sistema educatiu i pren una rellevància especial en els centres de titularitat pública. En el cas de la ciutat de Barcelona, el percentatge d'alumnat estranger per al curs 2011-2012 era del 11,5%. Parlem en termes absoluts de 28.301 alumnes que es

distribueixen de forma molt desigual entre els centres públics i privat. Si bé l'escola pública concentra el 72,4% d'aquests alumnes, l'escola privada només acull al 27,6%¹. Així, en tots els nivells educatius, tant a Barcelona com a Catalunya i Espanya, els centres de titularitat pública són els que assumeixen un nombre més alt d'estudiants estrangers i, per tant, els que s'enfronten al repte d'inclusió d'aquest alumnat.

Respecte a l'evolució, en l'alumnat d'ESO s'observa un cert estancament des del curs 2008-2009, després de molts anys de creixement sostingut de matrícula d'alumnat estranger. A diferència d'aquestes etapes educatives, l'educació primària és l'única que en els últims cursos mostra una disminució relativa

El percentatge d'alumnes estrangers a escoles de la ciutat de Barcelona és de l'11%. Tot i que es detecta un estancament d'aquest percentatge en els últims anys, el cert és que no es distribueix per igual entre escoles concertades i públiques. Aquestes últimes acullen al 72% d'aquests infants i per tant és on s'haurien d'abocar els majors esforços.

¹ Departament d'estadística de l'Ajuntament de Barcelona.
<http://www.bcn.cat/estadistica/catala/dades/anuari/cap05/index.htm>

de les taxes d'evolució. Concretament, a partir del curs 2008-2009, s'observa com en els diferents contextos territorials i en els dos sectors de titularitat comença a dibuixar-se una tendència de decreixement. Aquesta informació assenyalava un canvi important de tendència en termes demogràfics, la reducció de l'alumnat nouvingut que s'incorpora durant el curs acadèmic. (Albaigés i Ferrer-Esteban, 2012)

Independentment de la tendència d'estancament o fins i tot reducció en el percentatge d'alumnat estranger, el cert és que en els últims anys s'han incorporat al nostre sistema

El percentatge d'alumnat d'origen immigrant no es mostra com un factor explicatiu de la nota mitjana que obtenen els diferents sistemes educatius avaluats pels informes PISA, tant des del punt de vista de la comparació internacional com entre comunitats autònomes. Una gestió eficaç de la diversitat a favor de l'equitat pot revertir les desigualtats existents

educatiu un gran nombre d'infants i joves procedents d'altres països. Un augment de la demografia educativa es pot traduir en una major complexitat per a la gestió del sistema educatiu. Un increment quantitatiu de la matrícula, però també un increment de l'heterogeneïtat social de les aules, evidencia la necessitat de proveir els recursos necessaris —materials, humans i pedagògics— per garantir una educació de qualitat. La realitat escolar derivada del fenomen migratori és l'exemple més clar de la importància d'ajustar les respostes del sistema educatiu a les necessitats específiques de l'alumnat estranger, tot vetllant per la seva inclusió i per les oportunitats educatives del conjunt de l'alumnat.

Ara bé, podem inferir d'aquest augment en el percentatge la causa dels mals resultats obtinguts pel nostre sistema educatiu? Tal com demostra la Fundació Jaume Bofill en els diferents informes realitzats durant els últims anys a partir de l'avaluació PISA², no existeix una relació entre el percentatge d'estudiants d'origen immigrant i la puntuació mitjana d'un

sistema educatiu. El percentatge d'alumnat d'origen immigrant no es mostra com un factor explicatiu de la nota mitjana que obtenen els diferents sistemes educatius avaluats, tant des del punt de vista de la comparació internacional com entre comunitats autònomes. Tot i que la presència d'alumnat d'origen immigrant suposa un repte per qualsevol sistema educatiu, els resultats de l'estudi PISA han demostrat com alguns països i comunitats autònomes han estat capaços de implementar polítiques que permeten la gestió eficaç de la diversitat dins dels seus centres. Com veurem en el següent apartat, gestionar aquesta diversitat implica també saber apaivagar les desigualtats de partida que existeixen entre els alumnes i que no tenen a veure amb la nacionalitat, sinó amb factors situacionals.³

² L'Informe del Programa Internacional per a l'Avaluació d'Estudiants o Informe PISA (per les seves sigles en anglès: Program for International Student Assessment) es basa en l'anàlisi del rendiment d'estudiants a partir d'uns exàmens que es realitzen cada tres anys a diversos països amb la finalitat de determinar la valoració internacional dels alumnes. Aquest informe és dut a terme per l'OCDE, que s'encarrega de la realització de proves estandarditzades a estudiants de 15 anys.

³ Nota de premsa publicada per la Fundació Jaume Bofill després de sortir els resultats de l'informe PISA 2012. <http://www.fbofill.cat/?codmenu=01¬=1032>

L'alumnat d'origen immigrant te pitjor rendiment acadèmic

El rendiment acadèmic de l'alumnat d'origen immigrant, respecte al rendiment acadèmic de l'alumnat autòcton, és un tema que ha estat objecte de nombroses recerques i estudis. La preocupació que han mostrat les ciències de l'educació i les ciències socials per aquesta temàtica és generada, molt probablement, per les evidències recollides sobre el rendiment acadèmic de l'alumnat de famílies immigrades: la literatura pedagògica demostra que —de manera molt generalitzada— aquests estudiants obtenen resultats acadèmics inferiors als dels seus companys nadius. Tot i que abans del 2000 ja hi havia nombrosos estudis al voltant d'aquest tema, el projecte PISA, impulsat per l'OCDE, ha fet que el rendiment de l'alumnat d'origen immigrant sigui un tema més concorregut. Així doncs, l'OCDE ha corroborat, en les

Si bé és cert que l'alumnat de famílies immigrades obté puntuacions inferiors que l'alumnat autòcton, els diferents estudis demostren que el factor explicatiu no és la nacionalitat de l'infant o jove, sinó altres com: el nivell socioeconòmic, el nivell educatiu dels pares o la llengua parlada a casa.

diverses edicions de l'estudi PISA, que l'alumnat de famílies immigrades obté puntuacions inferiors en totes les àrees estudiades en comparació de l'alumnat nadiu (OECD, 2006; OECD, 2007; OECD, 2010c).

Distingim tres tipus de factors que s'associen al rendiment acadèmic de l'alumnat d'origen immigrant: factors individuals, factors de centre i factors de sistema educatiu. Com a factors individuals, presents a l'informe PISA, podem destacar la llengua parlada a casa, el nivell socioeconòmic, l'assistència a preescolar i l'edat d'arribada al país d'acollida, entre altres. Els estudiants d'origen immigrant sovint parlen, a casa, una llengua diferent de la que s'utilitza en el sistema educatiu del país d'acollida. Alguns estudis internacionals recolzen la idea que la llengua parlada a casa té una incidència rellevant en el rendiment acadèmic de l'alumnat d'origen immigrant (Entorf i

Minoiu, 2004; Ammermüller, 2005), mentre que hi ha estudis que arriben a la conclusió que la llengua com a tal no condiona de manera rellevant els resultats d'aquests estudiants (Gómez Vera, 2011). En general, pel que fa als resultats del PISA-2009, els estudiants que parlen a casa una llengua diferent de la llengua amb què es va fer la prova PISA van obtenir resultats inferiors que els seus companys (OECD, 2010a).

Són també diversos els estudis fets a partir de dades PISA en què es mostra que l'impacte del nivell socioeconòmic sobre els resultats d'alumnes de famílies immigrades és diferent segons els països, encara que es manté com una variable explicativa dels resultats (Entorf i Minoiu, 2004). De fet, un estudi realitzat per la Fundació Jaume Bofill (2011) afirma que el nivell socioeconòmic i cultural a l'enquesta PISA ha estat fins ara el factor més explicatiu dels resultats dels alumnes en els diferents països participants. El nombre d'alumnes de baix rendiment és 8 vegades superior entre les classes baixes que altes. No obstant això, aquest impacte no és el mateix segons el col·lectiu poblacional al qual fem referència. Així en el cas dels alumnes d'origen immigrant, aquesta incidència és clarament superior, possiblement per les dificultats associades que comporta ser

El nombre d'alumnes amb baix nivell educatiu és 8 vegades superior entre les classes més desfavorides.

en un país diferent del propi i haver arribat en unes condicions de precarietat superiors a les de la població d'acollida.

En aquesta línia, el Departament d'Ensenyament fa servir una classificació per determinar aquells infants que requereixen d'un recolzament especial i una dotació específica pels centres amb un major percentatge⁴:

- Les necessitats educatives especials (NEE) de tipus A són les derivades d'una discapacitat o d'un trastorn greu de la conducta
- Les NEE de tipus B són les derivades d'entorns socioeconòmics desfavorits.
- Les NEE de tipus C fan referència als alumnes nouvinguts.

Així, el propi Departament d'Educació no considera l'origen com un handicap, sí ser o no nouvingut. Cal aclarir però que aquesta és una categoria transitòria: “es considera alumne/a nouvingut l'alumne/a que s'ha incorporat per primera vegada al sistema educatiu, en un moment posterior a l'inici de l'educació primària, en els darrers vint-i-quatre mesos o, excepcionalment, en els darrers trenta-sis mesos si procedeix d'àmbits lingüístics i culturals molt allunyats del nostre”⁴.

Les desigualtats existents entre alumnat d'origen estranger i autòcton posen en evidència el fracàs d'un model que no ha sabut compensar les desigualtats existents ni aprofitar l'educació com un factor d'ascensió social.

Del tot el que hem dit fins ara podríem inferir que la nacionalitat de l'alumnat no seria en sí mateixa un element que ens ajudaria a entendre la diversitat d'itineraris o fracàs escolar, sinó que aquestes s'expliquen a través de les diferents situacions econòmiques, socials, educatives i familiars en les quals viuen. Altres estudis detecten també una correlació bastant gran entre la màxima ocupació dels pares, especialment de la mare, i les opcions de continuïtat dels alumnes. Els alumnes membres de famílies que han aconseguit situacions laborals poc qualificades opten més clarament que la resta per abandonar els estudis i entrar al món del treball. Mentre que els alumnes membres de famílies que han aconseguit situacions laborals altes o mitjanes opten més rarament pel batxillerat i els cicles formatius que els altres. D'altra banda, també es dona una correlació significativa entre el nivell d'estudis aconseguit pels pares i les expectatives de continuïtat manifestades pels alumnes: com més alt és el nivell d'estudis aconseguit pels pares i mares, més elevades són les expectatives educatives dels alumnes. Tenen major tendència a realitzar batxillerat en primer lloc, cicles formatius en segon i menor tendència a abandonar els estudis⁵

Tot i que estiguem d'acord que moltes de les mancances que es puguin donar entre aquest alumnat tenen la seva arrel en factors socioeconòmics, nivells educatius dels pares, dinàmiques familiars o mancances en el domini de la llengua i dels codis culturals, pensem

⁴ La tipologia queda recollida al DECRET 75/2007, de 27 de març, pel qual s'estableix el procediment d'admissió de l'alumnat als centres en els ensenyaments sufragats amb fons públics (capítulo 18)

⁵ Riudor (Dir.) (2010): “Informe sobre el risc de fracàs escolar a Catalunya”. *Col·lecció Estudis i Informes*. Consell de Treball Econòmic i Social de Catalunya. Generalitat de Catalunya

també que un dels principals problemes està en una altre banda: la incapacitat del mateix model a l'hora d'afrontar les necessitats d'aquests infants i joves. Alguns informes i estudis internacionals han posat l'èmfasi en els desavantatges educatius que presenta l'alumnat d'origen immigrant (OECD, 2006; Nusche, 2009; Dumont, Spielvogel i Widmaier, 2010; Kiss, 2010) i han reflectit el fet que existeixen diferències entre països en funció dels resultats que obtenen els alumnes de famílies immigrades: alguns sistemes educatius aconsegueixen reduir més que altres les diferències entre el nivell educatiu de l'alumnat d'origen immigrant i el dels seus companys del país d'acollida (Comissió de les Comunitats Europees, 2008).

Inscriure als infants a escoles amb alta concentració d'infants i joves estrangers afecta al seu rendiment educatiu

Si bé es cert que no és la nacionalitat la que condiciona el resultat acadèmic, l'existència d'un imaginari col·lectiu que associa ser

L'imaginari col·lectiu que associa immigració a baix nivell educatiu de les escoles fa que algunes d'elles estiguin fortament estigmatitzades i provoqui un efecte fugida de moltes famílies autòctones.

El sistema educatiu català no aconsegueix, en la mateixa mesura que en altres comunitats amb un perfil d'immigració semblant, compensar les desigualtats associades a una incorporació tardana en el sistema educatiu o a les dificultats naturals d'immersió lingüística. Però a més desaprofita el potencial que en major mesura té aquest alumnat en altres tipus de competències relacionades amb la resolució de problemes quotidians.

estranger a baix rendiment influeix en l'elecció d'escola que fan les famílies. Així, moltes d'elles opten per escoles concertades o amb percentatges més baixos d'alumnat immigrant. Així, la segregació escolar és en part efecte de la pròpia segregació urbana, és a dir, la concentració d'un major percentatge de població estrangera a determinats barris de la ciutat amb una oferta més assequible d'habitatge. Però també de l'estigmatització d'algunes escoles i un efecte fugida de famílies autòctones. Ara bé, realment aquestes escoles obtenen pitjors resultats? I, en cas afirmatiu, qui en surt realment perjudicat?

El nivell educatiu d'una societat està directament relacionat amb el nivell de desenvolupament econòmic i social de la mateixa, amb la cohesió social, la pobresa o l'exclusió. Per tant, és desitjable per al conjunt del país aconseguir un bon nivell educatiu de tota la seva població i això beneficiarà a tothom. En aquest sentit, la segregació escolar repercuteix negativament sobre els resultats del conjunt del sistema i, per tant, ens afecta a tots i totes.

Els processos de concentració d'alumnat amb NEE en determinades escoles reverteixen en les diferències dels resultats individuals i sobre els resultats agregats de centre o sistema educatiu. Com hem comentat a l'inici del capítol la escola pública acull a un major percentatge d'alumnat immigrant. Ara bé, a Catalunya, la diferència entre la taxa de graduació a l'ESO al sector públic (77,5%) i al sector privat-concertat (88,4%) és resultat de la diferent composició social dels centres no de la nacionalitat dels infants.

Els estudis realitzats per la mateixa OCDE alerten sobre els efectes negatius que té la segregació escolar i la no regulació de la llibertat d'elecció d'escola sobre el rendiment agregat i la qualitat dels sistemes educatius. Igualment, el darrer anuari d'educació de la Fundació

Jaume Bofill destaca que en els municipis de més de 10.000 habitants, hi ha una relació positiva entre els nivells de segregació escolar i la no graduació a l'ESO: com més segregació hi ha entre les escoles, menor és la taxa de graduació a l'ESO (Bonal, 2012). Així podem concloure que la segregació escolar sí té un efecte en els resultats acadèmics, però, de qui?

La segregació escolar redueix les oportunitats educatives de l'alumnat més desfavorit. La concentració d'alumnat d'origen immigrant en els centres educatius és un factor que té incidència sobre els resultats escolars. Aquest fet respon al que s'anomena peer effect o efecte company. Una concentració d'alumnat d'origen immigrant que, de manera general, obté puntuacions més baixes pot afectar els resultats dels altres companys de classe. A les proves PISA, la puntuació en lectura de l'alumnat que assisteix a centres on hi ha menys concentració d'estudiants d'origen immigrant és superior a la d'aquells que estudien en centres on la concentració és més elevada. L'efecte, però, no és el mateix entre l'alumnat autòcton i entre l'alumnat de famílies immigrades. Així, si bé les diferències en la puntuació de l'alumnat immigrant arriben als 71 punts en funció de si assisteixen on no a centres amb més o menys concentració, aquestes diferències no són estadísticament significatives per a l'alumnat autòcton. És a dir, la concentració perjudica especialment l'alumnat d'origen immigrant i no l'alumnat nadiu (Bonal, 2012).

La diversitat forma part de la nostra societat, aïllar als infants d'això és apartar-los d'una realitat que es trobaran fora de les aules.

La segregació escolar afecta especialment a l'alumnat més desfavorit entre ell el d'origen immigrant. Però també té un efecte en la qualitat del sistema educatiu en general i al desenvolupament econòmic i social del conjunt de la societat.

La segregació escolar perjudica la cohesió social. Per altra banda, la segregació escolar, especialment la de l'alumnat d'origen immigrant, aïlla els grups socials i dificulta l'establiment de llaços estables entre famílies de diferents cultures. En contextos de forta diversitat cultural i religiosa, l'escola ha d'esdevenir un espai privilegiat de trobada i confluència. La diversitat forma part de la nostra societat, aïllar als infants d'això és apartar-los d'una realitat que es trobaran fora de les aules. Les escoles i les aules han de ser un reflex de la realitat del barri i del món global en què vivim. La diversitat a les aules és un enriquiment tant per als alumnes com per a les famílies, que d'aquesta manera tenen l'oportunitat de relacionar-se amb persones de diferents cultures i aprendre els uns dels altres. Així, l'escola és presenta com un espai fonamental per a la promoció de la convivència i l'aprenentatge de viure amb persones i grups diferents.

No es preocupen ni s'impliquen a les escoles

Tots els centres educatius (escoles o instituts; públics, privats o concertats) que obtenen un bon rendiment (és a dir, menys fracàs escolar, millor relació equitat – excel·lència, major

El 76% de les famílies d'origen immigrant assisteix de manera regular a les reunions amb el tutor/a dels seus fills o filles. És veritat que algunes no ho fan, però com també passa entre famílies autòctones.

satisfacció de l'alumnat i del professorat...) tenen una característica en comú: les famílies hi participen en un grau elevat, tenen bona relació amb l'equip directiu i de professorat, treballen en equip, aporten opinions i esforços i tenen molt assumit que el centre és també seu, en el sentit més constructiu de la paraula (FAPAES, 2010)

L'arribada d'un alumne nouvingut vol dir l'arribada, també, d'una família. Les associacions de mares i pares són conscients de que la vinculació d'aquestes famílies a les AMPAS implica un repte difícil: una altra llengua, un sistema educatiu diferent, un context difícil i

desconegut i possiblement una manera de fer i entendre les coses de vegades diferent (FAPAES, 2010). Ara bé, la implicació de les famílies a les AMPAS és un repte que afecta al conjunt de les famílies i no només a les famílies estrangeres. Segons l'enquesta sobre Convivència Intercultural a l'Àmbit Local realitzada al 2013 per La Caixa a més de 9300 persones de diferents municipis de l'estat, de les quals prop de 2200 eren de nacionalitat estrangera, només el 5% de la població està associada a un AMPA (6% entre les persones de nacionalitat espanyola i 4% entre persones de nacionalitat estrangera).

“Els fills d'immigrants obeeixen més les normes, són menys violents i consumeixen menys alcohol i drogues, en definitiva, són més àngels que dimonis”

Un altre indicador rellevant fa referència a si les famílies van o no a les reunions amb tutors i professors dels seus infants. En aquest sentit, la mateixa enquesta reflecteix que el 82% de les famílies assisteix a aquest tipus de reunions. En aquest sentit el percentatge de famílies autòctones es superior, però tampoc denota una falta d'interès per part de les famílies d'origen estranger donat que el 76% sí assisteix de manera regular a aquestes reunions. Per tant, podríem concloure que, tot i les dificultats inicials que es poden tenir, les famílies d'origen estranger sí s'impliquen en l'educació dels seus fills o com a mínim a nivells molt semblants que les famílies d'origen autòcton.

Dinamitzar a les famílies perquè formin part de les AMPAS és un gran repte però no només pel que fa a les d'origen estranger, sinó al totes elles.

Els joves estrangers són una mala influència pels joves autòctons

Segons un estudi publicat pel professor de la Universidad de Salamanca Fernando Gil Villa, que ha dirigit el llibre "El fantasma de la diferencia. Inmigración en la escuela", els fills de famílies immigrades obeeixen més les normes que els alumnes nadius, són menys violents i consumeixen menys alcohol o drogues. "los niños inmigrantes presentan una buena disposición para adaptarse a la sociedad de acogida y se esfuerzan por integrarse. Pero cuando a cambio reciben rechazo y xenofobia, pueden responder con una actitud negativa" (Villa, 2012)

Àmbit del rumor: Educació

Informació aportada: Evolució del percentatge d'infants d'alumnat estranger. Catalunya i España, 1999-2011

Font:

Bernat Albaigés Blasi i Gerard Ferrer-Esteban (2012): *L'èxit educatiu a Catalunya. Indicadors dels sistemes educatius. Col·lecció Polítiques*. Fundació Jaume Bofill

<http://www.fbofill.cat/index.php?codmenu=11&publicacio=560&submenu=false>

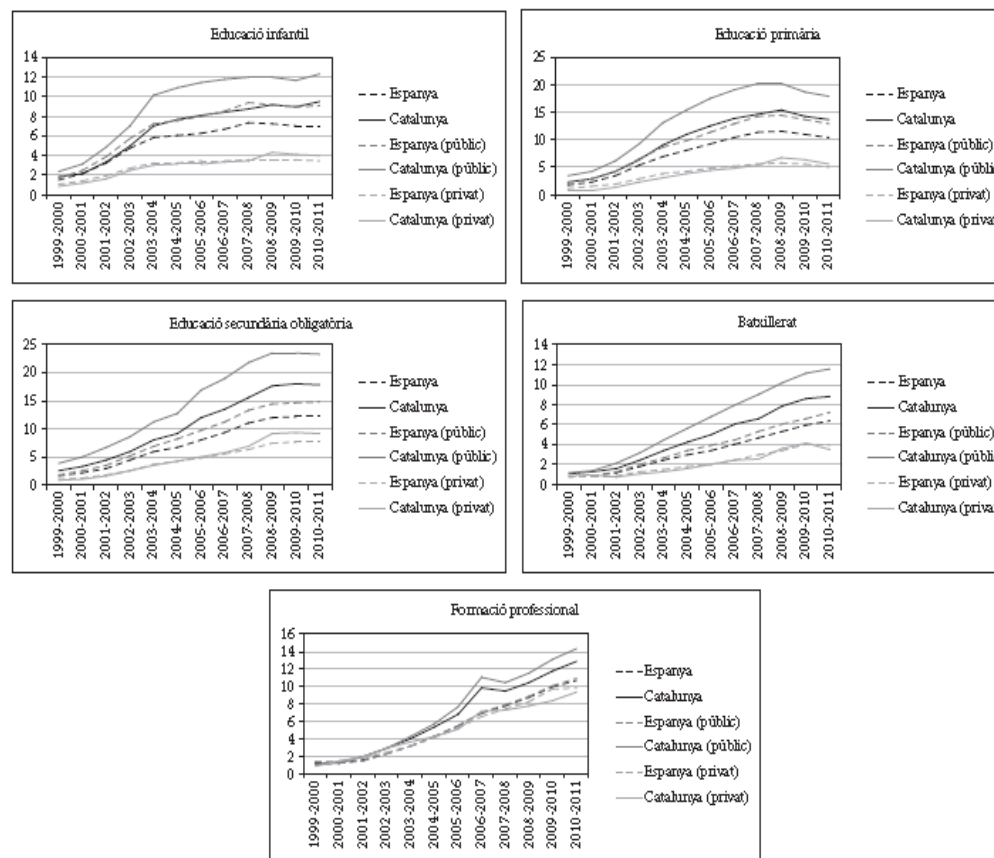
Departament d'estadística de l'Ajuntament de Barcelona.

<http://www.bcn.cat/estadistica/catala/dades/anuari/cap05/index.htm>

Claus per la interpretació:

En primer lloc, val la pena destacar les diferències importants entre titularitat pública i privada en termes d'acollida. En el cas de la ciutat de Barcelona amb un 11,5% d'alumnat d'origen estranger, el 72,4% es troba a escoles públiques i només el 27,6% a escoles concertades. En canvi, el 63,9% dels infants autòctons es troben a escoles privades o concertades front al 36,1% que està matriculat a escoles de titularitat pública.

A diferència d'aquestes etapes educatives, l'educació primària és l'única que en els últims cursos mostra una disminució relativa de les taxes d'evolució. Concretament, a partir del curs 2008-2009, s'observa com en els dos contextos territorials i en els dos sectors de titularitat comença a dibuixar-se una tendència de decreixement. Aquesta informació assenyalava un canvi important de tendència en termes demogràfics; de fet, aquest canvi en l'evolució pot assenyalava una reducció de l'alumnat nouvingut que s'incorpora durant el curs acadèmic.

Àmbit del rumor: Educació

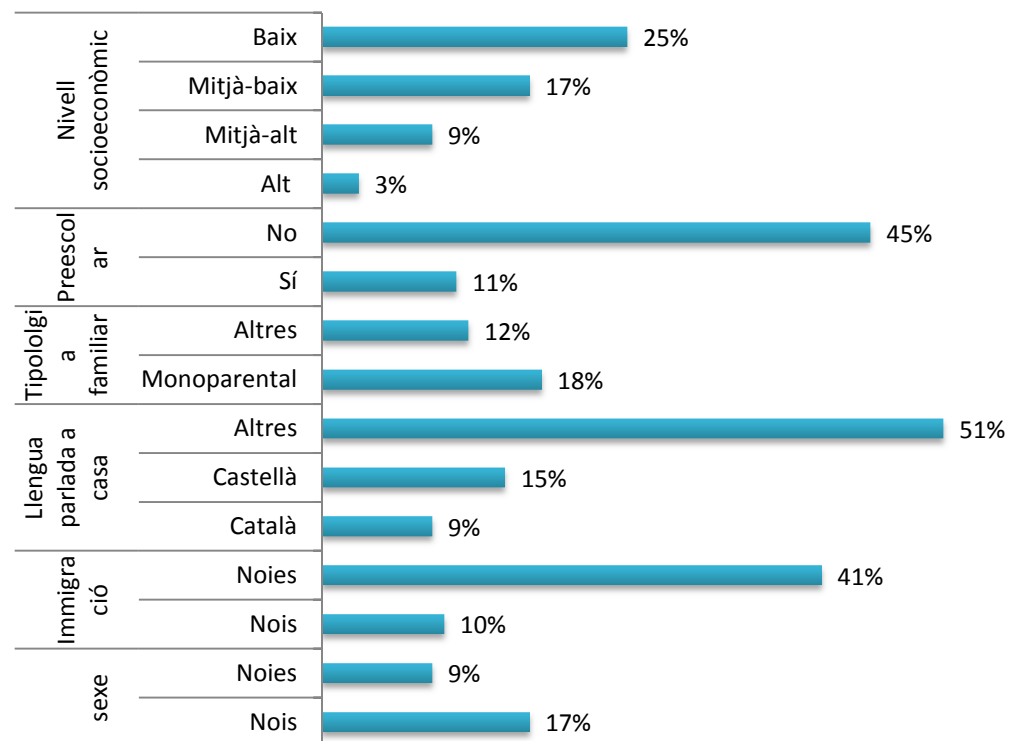
Informació aportada: Distribució dels alumnes de baix rendiment segons variables personals i familiars (2009)

Font:

Ferrer, Ferrant (2011): PISA 2009: avaluació de les desigualtats educatives a Catalunya. Col·lecció Polítiques, nº 74. Fundació Jaume Bofill. <http://www.fbofill.cat/index.php?codmenu=11&publicacio=546&submenu=false>

Claus per la interpretació:

El gràfic mostra com el baix rendiment en comprensió lectora afecta de manera proporcionalment més elevada els alumnes de sexe masculí. També s'observa una proporció major d'aquesta tipologia d'alumnes entre els d'origen immigrant, amb un 41% de l'alumnat amb aquesta característica en risc de fracàs escolar. Una altra variable relacionada amb l'anterior és la llengua parlada a casa. En aquest cas, més de la meitat de l'alumnat que no parla ni català ni castellà a la llar és alumnat de baix rendiment. Entre els alumnes que parlen castellà a casa també s'observa un percentatge relativament superior d'alumnes de baix rendiment respecte a la mitjana de Catalunya. Entre els alumnes de famílies monoparentals també s'observa una presència d'alumnat de baix rendiment superior a la mitjana. També s'observa una distribució molt desigual de l'alumnat de baix rendiment entre aquells alumnes que han cursat educació preescolar i aquells que no: el 45% de l'alumnat que no ha cursat l'educació preescolar és de baix rendiment. Pel que fa a la variable de nivell socioeconòmic, s'observa com la presència d'alumnes de baix rendiment s'incrementa de manera considerable a mesura que disminueix el nivell socioeconòmic, de manera que el percentatge d'alumnes en risc de fracàs escolar és més de vuit vegades superior entre els alumnes de nivell socioeconòmic baix

Àmbit del rumor: Educació

Informació aportada: Diferències de rendiment entre alumnat nadiu i no nadiu segons el grau de segregació escolar (2009)

Font:

Bonal, Xavier (2012): *Municipis contra la segregació escolar. Sis experiències de política educativa local.*

Col·lecció Polítiques, nº 78. Fundació Jaume Bofill

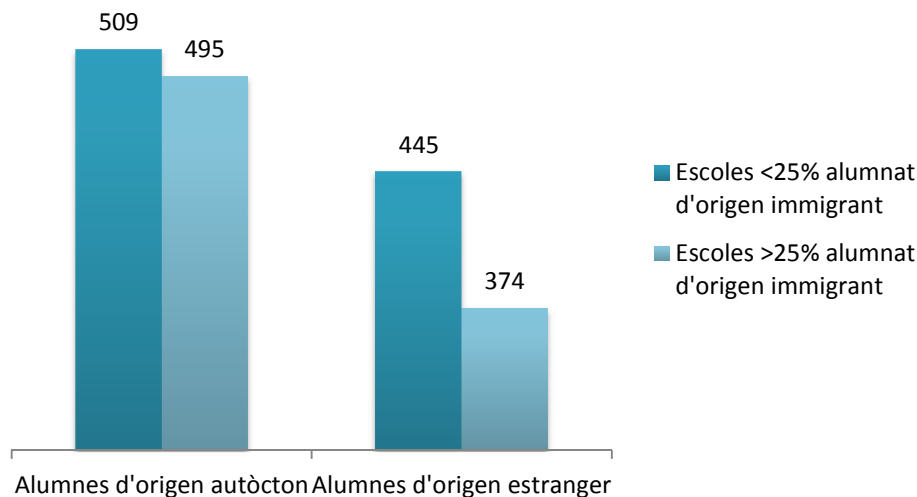
<http://www.fbofill.cat/index.php?codmenu=11&publicacio=568&submenu=false&colleccio=P>

Claus per la interpretació:

La segregació escolar redueix les oportunitats educatives de l'alumnat més desafavorit. La concentració d'alumnat d'origen immigrant en els centres educatius és un factor que té incidència sobre els resultats escolars. Aquest fet respon al que s'anomena peer effect o efecte company. Una concentració d'alumnat d'origen immigrant que, de manera general, obté puntuacions més baixes pot afectar els resultats dels altres companys de classe. A les proves PISA, la puntuació en lectura de l'alumnat que assisteix a centres on hi ha menys concentració d'estudiants d'origen immigrant és superior a la d'aquells que estudien en centres on la concentració és més elevada. L'efecte, però, no és el mateix entre l'alumnat nadiu i entre l'alumnat de famílies immigrades. Així, si bé les diferències en la puntuació de l'alumnat immigrant arriben als 71 punts en funció de si assisteixen on no a centres amb més o menys concentració, aquestes diferències no són estadísticament significatives per a l'alumnat nadiu. És a dir, la concentració perjudica especialment l'alumnat d'origen immigrant i no l'alumnat nadiu.

Dades:

Diferència segons escola amb o sense segregació	Diferència segons escola amb o sense segregació	Diferència segons escola amb o sense segregació	Diferència segons escola amb o sense segregació
Alumnes d'origen autòcton	509	495	14
Alumnes d'origen estranger	445	374	71

Àmbit del rumor: Educació

Informació aportada: Diferències de puntuació entre alumnat nadiu i alumnat d'origen immigrant a escala internacional

Font:

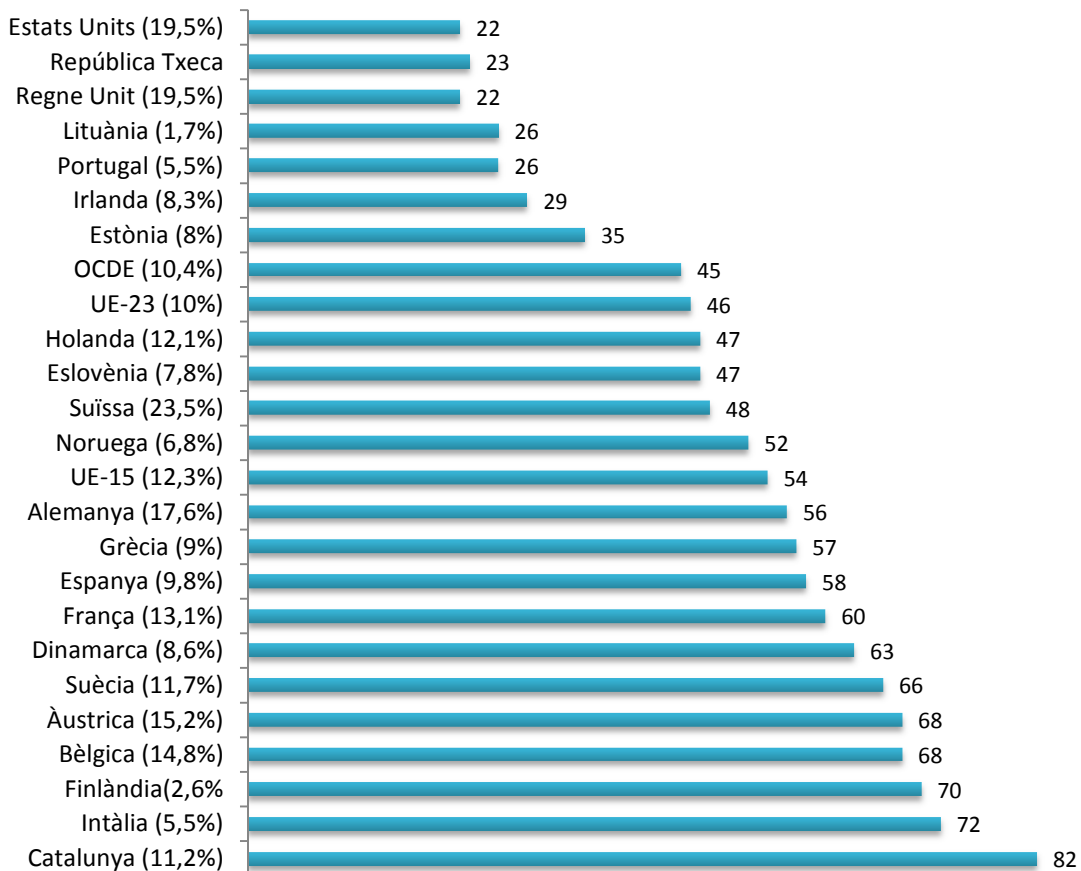
Bonal, Xavier (2012): *Municipis contra la segregació escolar. Sis experiències de política educativa local.*

Col·lecció Politiques, nº 78. Fundació Jaume Bofill

<http://www.fbofill.cat/index.php?codmenu=11&publicacio=568&submenu=false&colleccio=P>

Claus per la interpretació:

La segregació escolar accentua les diferències de rendiment entre alumnat nadiu i no nadiu. Catalunya presenta una diferència de 82 punts entre alumnat nadiu i no nadiu a les proves PISA de competència lectora. És on més diferència s'observa entre aquests dos col·lectius, una diferència prop de 40 punts superior a la mitjana de l'OCDE i quasi 30 punts superior a la mitjana de la UE15. Altres països amb percentatges d'alumnat estranger molt similar o fins i tot superior aconseguen reduir aquesta desigualtat.

Àmbit del rumor: Educació

Informació aportada: Grau d'implicació a l'escola (2013)

Font:

Gimenez, Carlos (2013): *Convivencia social e intercultural en territorios de alta diversidad. Encuesta 2012 sobre convivencia intercultural en el ámbito local*. Área de Integración Social de la Fundación "la Caixa"

http://premsa.lacaixa.es/obrasocial/enquesta-convivencia-intercultural-ambit-local-proyecto-intervencio-comunitaria-intercultural-obra-social-la-caixa-cat_816-c-19691_.html

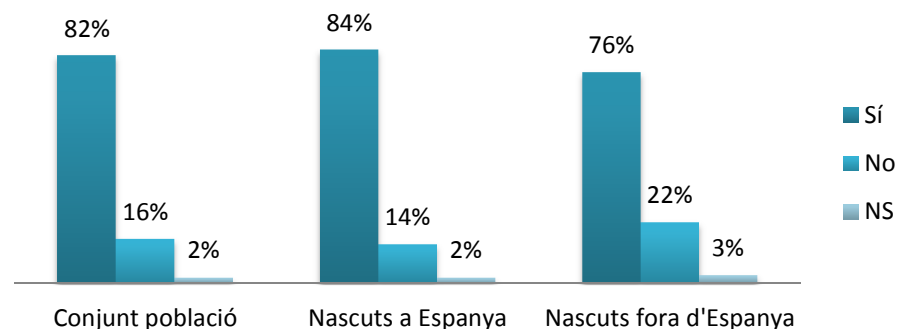
Nota metodològica: Enquesta realitzada a 9.323 persones de diferents municipis de l'estat entre ells Barcelona, de les quals 2.226 tenien nacionalitat estrangera

Periodicitat d'actualització: Cada dos anys

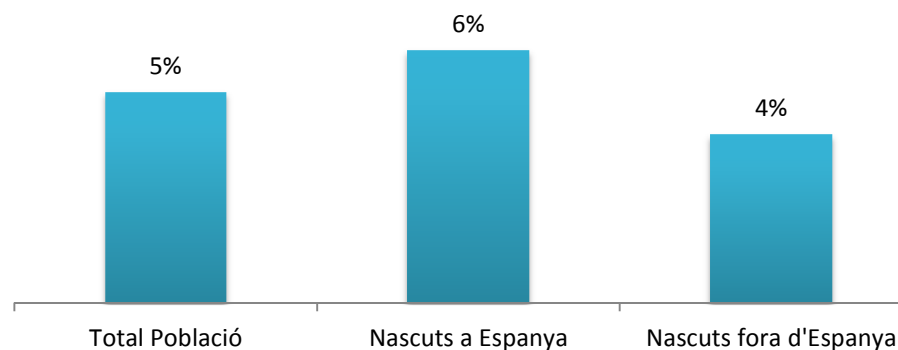
Claus per la interpretació:

la implicació de les famílies a les AMPAS és un repte que afecta al conjunt de les famílies i no només a les famílies estrangeres. Només el 5% de la població està associada a un AMPA (6% entre les persones de nacionalitat espanyola i 4% entre persones de nacionalitat estrangera). Un altre indicador rellevant fa referència a si les famílies van o no a les reunions amb tutors i professors dels seus infants. En aquest sentit, la mateixa enquesta reflecteix que el 82% de les famílies assisteix a aquest tipus de reunions. En aquest sentit el percentatge de famílies autòctones es superior, però tampoc denota una falta d'interès per part de les famílies d'origen estranger donat que el 76% sí assisteix de manera regular a aquestes reunions. Per tant, podríem concloure que, tot i les dificultats inicials que es poden tenir, les famílies d'origen estranger sí s'impliquen en l'educació dels seus fills o com a mínim a nivells molt semblants que les famílies d'origen autòcton.

Assisteixen de manera regular a les reunions amb tutors/es i professors/es dels seus fills/es

Participació en AMPAs

Sabies que...

DADES I ARGUMENTS PER COMBATRE RUMORS I ESTEREOTIPS SOBRE IMMIGRACIÓ, DIVERSITAT CULTURAL I EDUCACIÓ

DADES ACTUALITZADES A: JUNY DE 2014

RUMOR: L'arribada d'infants estrangers o la incorporació d'alumnat culturalment divers ha fet empitjorar el nostre sistema educatiu
SABIES QUE...

- ✓ **Diferents estudis realitzats per la Fundació Jaume Bofill mostren que el percentatge d'alumnat d'origen immigrant no és un factor explicatiu de la nota mitjana que obtenen els diferents sistemes educatius avaluats, tant des del punt de vista de la comparació internacional com entre comunitats autònomes.**
- ✓ **En els últims anys s'han incorporat al nostre sistema educatiu un gran nombre d'infants i joves procedents d'altres països. Un increment quantitatiu, però també una major heterogeneïtat social, evidencia la necessitat de proveir els recursos necessaris (materials, humans i pedagògics) per garantir una educació de qualitat.**
- ✓ **La realitat escolar derivada del fenomen migratori és l'exemple més clar de la importància d'ajustar les respostes del sistema educatiu a les necessitats específiques de cada context, tot vetllant per la seva inclusió i per les oportunitats educatives del conjunt de l'alumnat.**
- ✓ **Tot i que la presència d'alumnat d'origen immigrant suposa un repte per qualsevol sistema educatiu, els resultats de l'estudi PISA han demostrat com alguns països i comunitats autònomes han estat capaços de implementar polítiques que permeten la gestió eficaç de la diversitat dins dels seus centres.⁶**

⁶ Nota de premsa publicada per la Fundació Jaume Bofill després de sortir els resultats de l'informe PISA 2012. <http://www.fbofill.cat/?codmenu=01¬=1032>

RUMOR: L'alumnat d'origen culturalment divers te pitjor rendiment acadèmic

SABIES QUE...

- ✓ **Si bé és cert que l'alumnat de famílies immigrades obté puntuacions inferiors que l'alumnat autòcton, els diferents estudis demostren que el factor explicatiu no és la nacionalitat de l'infant o jove, sinó altres com: el nivell socioeconòmic, el nivell educatiu dels pares o la llengua parlada a casa.⁷**
- ✓ Així, el propi Departament d'Educació en la delimitació de les necessitats educatives especials (NEE) no considera l'origen com un handicap, sí ser o no nouvingut, categoria que per altre banda es considera com un període d'adaptació transitori (màxim 36 mesos).
- ✓ Més enllà de les competències acadèmiques, l'alumnat d'origen estranger ha demostrat unes competències superiors en quant a la resolució de problemes quotidians. "Pel que han viscut poden estar més oberts a enfrontar-se a situacions noves, a arriscar-se o a prendre més la iniciativa". En igualtat de resultats en competències acadèmiques, l'alumnat estranger obté millor resultats en aquests tipus de proves. Ara caldria preguntar-se si el sistema educatiu català aprofita o no aquestes competències.⁸

RUMOR: Inscriure als infants a escoles amb alta concentració d'infants i joves estrangers afecta al seu rendiment educatiu

SABIES QUE...

- ✓ **Sí bé és cert que les escoles segregades (amb percentatges d'infants i joves d'origen estranger per sobre del 25%) obtenen pitjor puntuació a les proves PISA, també ho és que són els alumnes d'origen estranger d'aquestes mateixes escoles els que es veuen més perjudicats i no la resta.**
- ✓ **Els alumnes estrangers passen d'una puntuació mitjana de 445 punts (escoles no segregades) a 374 punts (escoles segregades), és a dir 71 punts de diferència. En canvi els alumnes d'origen autòcton passen de 509 punts a 495 punts, és a dir 14 punts de diferència i que estadísticament es considera no significativa⁹.**
- ✓ La segregació escolar també perjudica la cohesió social en general. La segregació escolar, especialment la de l'alumnat d'origen immigrant, aïlla els grups socials i dificulta l'establiment de llaços estables entre famílies de diferents cultures. En contextos de forta diversitat cultural i religiosa, l'escola

⁷ Ferrer, Ferrant (2011): *PISA 2009: avaluació de les desigualtats educatives a Catalunya*. Col·lecció Polítiques, nº 74. Fundació Jaume Bofill.

⁸ Entrevista a Pablo Zoido, analista de la OCDE, i publicada al País

http://sociedad.elpais.com/sociedad/2014/04/03/actualidad/1396558406_207006.html

⁹ Bonal, Xavier (2012): *Municipis contra la segregació escolar. Sis experiències de política educativa local*. Col·lecció Polítiques, nº 78. Fundació Jaume Bofill

ha d'esdevenir un espai privilegiat de trobada i confluència de la diferència. La segregació escolar fa més difícil sens dubte la cohesió social dels municipis. La població de Barcelona cada vegada es barreja més: el 31,1% dels matrimonis que se celebren a la ciutat són entre parelles mixtes; el 13,9% del total de naixements a la ciutat són infants fills de parelles mixtes; el nombre de llars mixtes, on hi ha residents de nacionalitat estrangera i autòctons, supera el nombre de llars on solament resideixen estrangers. Les llars mixtes han augmentat un 24,6% entre el 2007 i el 2011¹⁰.

- ✓ La diversitat forma part de la nostra societat, aïllar als infants d'això és apartar-los d'una realitat que es trobaran fora de les aules.

RUMOR: Els pares i mares d'altres orígens culturals no es preocupen ni s'impliquen a les escoles

SABIES QUE...

- ✓ **El 76% de les famílies d'origen immigrant assisteix de manera regular a les reunions amb el tutor/a dels seus fills o filles. És veritat que algunes no ho fan, però com també passa entre famílies autòctones¹¹.**
- ✓ Dinamitzar a les famílies perquè formin part de les AMPAs és un gran repte però no només pel que fa a les d'origen estranger, sinó al totes elles. Segons l'enquesta sobre Convivència Intercultural a l'Àmbit Local realitzada al 2013 per La Caixa, només el 5% de la població està associada a un AMPA (6% entre les persones de nacionalitat espanyola i 4% entre persones de nacionalitat estrangera)¹².

RUMOR: Els joves estrangers són una mala influència pels joves autòctons

SABIES QUE...

- ✓ **Segons un estudi publicat pel professor Fernando Gil Villa de la Universidad de Salamanca (2012), els fills de famílies immigrades obeeixen més les normes que els alumnes nadius, són menys violents i consumeixen menys alcohol o drogues.**

¹⁰ Anuari estadístic Ajuntament de Barcelona

¹¹ Gimenez, Carlos (2013): *Convivencia social e intercultural en territorios de alta diversidad. Encuesta 2012 sobre convivencia intercultural en el ámbito local*. Área de Integración Social de la Fundación "la Caixa"

¹² Gimenez, Carlos (2013): *Convivencia social e intercultural en territorios de alta diversidad. Encuesta 2012 sobre convivencia intercultural en el ámbito local*. Área de Integración Social de la Fundación "la Caixa"

